

רשק
שיעורי
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק פרשת יתרו מז שבט תשע"א ♦ דף היומי בבלי: זבחים עב ירושלמי: ערלה יב

ויתיצבו בתחתית ההר..

בגמרא: אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא, מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו, שם תהא קבורתכם (שבת פת.).

הקשה בספר 'פענח רזא', מדוע היה צריך הקדוש ברוך הוא לכפות עליהם הר כגיגית, והלא באותו מקום בגמרא אמרו: אמר ריש לקיש, מאי דכתיב 'ויהי ערב ויהי בקר יום השישי', ה' יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקדוש ברוך עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקיימין התורה אתם מתקיימין, ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו. מכיון שכך, אם לא היו ישראל מקבלים את התורה, יחזיר את העולם לתוהו ובוהו, וכפיית הר כגיגית למה לי.

אולם למרות התנאי שהקדים הקדוש ברוך הוא למעשה בראשית, גם אם היו ישראל ח"ו מסרבים לקבל את התורה, לא היה הקדוש ברוך הוא מחזיר את העולם לתוהו ובוהו, עד לאחר שיכפה עליהם את ההר כגיגית. והטעם לזה, שהרי גם אם באותה שעה לא קבלו את התורה, עדיין יש באפשרותם לחזור בהם, ולקבלם עליהם במועד מאוחר יותר. בכהאי גוונא, נפסקה ההלכה בשולחן ערוך (אבן העזר לה'), באומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שיאמר אבא הן, אף על פי שאמר האב בתחלה שאינו רוצה, כל שחזר ואמר הן, נתקיים התנאי. וכתב על הרמ"א: ולכן לעולם הוי ספק עד שימות האב. לפי זה גם בנדון דידן, היה התנאי שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית תלוי ועומד בספק, ואי אפשר לומר שנתבטל התנאי עד שימותו ישראל, ורק אז יהיה זמן ביטול מעשה בראשית והחזרה לתוהו ובוהו.

לכן כפה הקדוש ברוך הוא על ישראל הר כגיגית, שאם לא יקבלו את התורה שם תהא קבורתם, וכאשר ימותו בסרובם נתבטל התנאי שהתנה עם מעשה בראשית, ויחזיר את העולם לתוהו ובוהו.

עפ"י לוית חן

נושאי הדף בעלון

ככרות של נחתום אם נחשבים דבר שבמנין.....זבחים עב

ביזוי הקודש כשאי אפשר לקיים המצוה באופן אחר.....זבחים עג

מכירת ספר תורה

בהכרזה.....זבחים עד

מכירת פרי שני של שביעית באומד או במשקל.....זבחים עה

נתינת מתנות כהונה לכהנים כשהנותן עומד והכהן יושב, להחזיר מעות פדיון הבן לאב.....זבחים עו

אכילת בשר ישן בערב תשעה באב.....זבחים עז

איסור שנפל לתערובת ואסרו, ונפל עוד איסור והותר הכל.....זבחים עח

כפתור ופרח.....עמוד 5

ככרות של נחתום אם נחשבים דבר שבמנין

בסוגייתנו מבואר שדבר איסור שנתערב בהיתר, אם הוא דבר שבמנין אינו בטל מחמת חשיבותו. ונחלקו רבי מאיר ורבי עקיבא בגדר דבר שבמנין, רבי מאיר אומר את שדרכו לימנות שנינו, כגון חבילי תלתן של כלאי הכרם שנתערבו באחרים, כולם ידלקו כדין כלאי הכרם ואינם בטלים, וחכמים אומרים שאינו מקדש [אוסר] אלא ששה דברים בלבד, אגוזי פרך, רמוני באדן, חביות סתומות, צלעות תרדין, קלחי כרוב ודלעת יונית, ורבי עקיבא מוסיף אף ככרות של בעל הבית. ועוד נחלקו בדבר רבי יוחנן וריש לקיש, רבי יוחנן אומר 'את שדרכו לימנות' שנינו בדברי רבי מאיר, היינו דבר שמיוחד למנין, שאין אדם מוכרו באומד בלא מנין ולא מוסיף יתרה ללוקח על המנין (רש"י ד"ה אלא), וריש לקיש אומר 'כל שדרכו לימנות' שנינו, היינו כל דבר שיש בני אדם המקפידים עליו מפני חשיבותו למכרו במנין, אפילו לפרקים, אף על פי שאין כל שעה מונים אותו, אלא לפעמים, או שיש ומוסיפים לפעמים יתרה על המנין. [ויש ראשונים שפירשו מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש בדעת חכמים, ואכמ"ל, וראה בזה להלן]. להלכה נחלקו הפוסקים, בשו"ע (יו"ד סי' קי"א) פסק כחכמים ורבי עקיבא שדבר חשוב הם רק ז' הדברים החשובים, וכתב שכמו כן בעלי חיים חשובים הם ואינם בטלים. אבל שאר דברים אף על פי שדרכן לימנות, הרי אלו עולים בשיעורן. והרמ"א חלק וכתב שיש אומרים שכל דבר שבמנין, דהיינו שדרכו לימנותו תמיד, אינו בטל, וכן נוהגים. ודנו האחרונים אם מה שדבר שבמנין אינו בטל הוא משום שהמנין עצמו הוא הסיבה לחשיבותו, וכל דבר הנמכר במנין אינו בטל, או שמא אינו אלא סימן לכך שהדבר חשוב מצד עצמו, אבל דברים הנמכרים במנין שלא מחמת חשיבותם אלא מטעמים אחרים, יבטלו ברוב. ודנו אם הדבר תלוי במחלוקת רבי מאיר וחכמים, וא"כ להלכה יהיה תלוי דין זה במחלוקת השו"ע והרמ"א. ודבר זה מצוי הרבה בזמנינו, שאותם ז' דברים המנויים בשו"ע שאינם בטלים אינם מצויים, ומאידך יש דברים רבים הנמכרים במנין כגון ככרות קטנות של נחתום, והטעם שמוכרים אותם במנין אינו מחמת חשיבותם אלא כיון שכך קל יותר למכרם, ודנו הפוסקים אם הם נידונים כדבר שבמנין שאינו בטל ברוב, וכמו שיבואר.

המאירי (ביצה ג: ד"ה ולענין כל, יבמות פא. ד"ה ומעתה) מפרש, שמחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש היא בדעת חכמים שהלכה כמותם, וג' דרגות חשיבות יש: א. דברים שיש בהם קצת חשיבות והם הנקראים 'כל שדרכו לימנות', והם דברים שלפעמים מוכרים אותם במנין מפני חשיבותם. ב. דברים שיש בהם חשיבות רבה והם הנקראים 'את שדרכם לימנות', והם דברים שתמיד מוכרים אותם במנין מפני חשיבותם. ג. דברים חשובים ביותר, והם ששה דברים אלו, והם מיוחדים בשבח על כל שאר הפירות והירקות מאותו המין. ולדעת ריש לקיש לר"מ כל שדרכו לימנות אינו בטל, ולדעת חכמים את שדרכו לימנות אינו בטל. ולדעת רבי יוחנן ר"מ הוא שסובר שאת שדרכו לימנות אינו בטל, וחכמים סוברים שרק דברים המיוחדים בשבח אינם בטלים.

ולפי דרך זו מבואר, שגם לדעת חכמים שמנו ששה דברים שאינם בטלים, אין מנינם גורם להם שלא יבטלו, אלא שהוא מוכיח על חשיבותם. ובערוך השלחן (יו"ד שם ס"ד) כתב על פי זה, שגם לדעת הרמב"ם והשו"ע שפסקו כחכמים, גדר דבר שבמנין הוא כל שחשוב במינו ומחמת כן הוא נמנה.

ביזוי הקודש כשאי אפשר לקיים המצוה באופן אחר

במהרש"ם (שו"ת ח"ה סי' סא) דן בדבר עיר אחת שלא היה להם מקום לבנות תנור לאפיית מצות של מצוה, ולכן עשו את התנור בעזרת נשים של בית הקלוזי שדינו כדין בית מדרש. והנידון הוא אם יש בזה משום ביזוי בית המדרש שאסור לבשל ולאפות בו כמו שאסור לעשות בו כל שאר המלאכות. וחדש המהרש"ם, שמה שהתירו לחשב בבית המדרש חשבונות של מצוה (שו"ע או"ח סי' קנא ס"א) היינו רק באופן שאין מקום אחר מרווח שיוכלו להתאסף בו לצורך אותם חשבונות, ומטעם זה אין כאן בזיון וגנאי לבית המדרש, כיון שמצוה שאי אפשר לעשותה במקום אחר ובאופן אחר אין גנאי במה שעושים אותה בבית המדרש. וטעם הדבר הוא, משום שכלל הוא בדברים התלויים בבזיון, שאם עושים כן בלי צורך הרי זה בזיון, אבל אם יש צורך בדבר ואי אפשר לעשותו במקום אחר, אין בו משום בזיון.

ו**כתב המהרש"ם** שכעין סברא זו כתב **בישועות יעקב** (או"ח סי' ה סק"ב) לענין עמידה בברכת המצוות, **שבשו"ע** (שם ס"א) מבואר שמברכים על הציצית מעומד, והוא משום שברכת המצוות צריך לברכה מעומד, והקשה **במג"א** (סק"ב) מהמבואר **בשו"ע** (יו"ד סי' שכ"א) שברכת הפרשת חלה מברכים אותה מיושב כשאי אפשר לעמוד בשעת הברכה. ותירץ בישועות יעקב, שכיון שהטעם שצריך לברך ברכת המצוות מעומד היא משום שנחשב כמזלזל בברכה אם מברך אותה מיושב, ונראה כמי שאין פחד ה' לגד עינו, אם כן אין שייך איסור זה אלא כשיכול לברך בעמידה, אבל כשאי אפשר לו לברך בעמידה יוכל לברך אף בישיבה ואין בזה משום זלזול. וכתב **המהרש"ם** שהוא כעין סברתו הנזכרת, שהעושה דבר מחמת צורך ואי אפשר לו לעשותו באופן אחר, אין בו ענין זלזול.

והוכיח כן **המהרש"ם** (שם, ובהגהותיו לסוגייתנו) מהמבואר בסוגייתנו, שבהמה שנפלה מגובה עשרה טפחים ודינה מחמת כן כטריפה מחמת ריסוק איברים, ולדעת ריש לקיש אף עם עמדה והלכה ושהתה מעת לעת אחרי שנפלה מן הגג, צריך לבדקה אחר שחיטתה מכל סימני טריפות, ולכן היא פסולה להקרבה. וביאר רש"י (ד"ה נפולה) הטעם שפסולה להקרבה, שכיון שהוחזק בה ספק טריפה אין מכניסין אותה לעזרה לשוחטה, משום 'הקריבהו נא לפחתך' (מלאכי א.ח). והקשה **בכרתי ופלתי** (סי' נח פלתי סק"ה), שאם כן קשה לדעת רבי מאיר שחושש למיעוט ואינו הולך אחר הרוב, איך מקריבים קרבנות בבית המקדש, והרי מבואר בגמרא (חולין יא:) שמה שאין חוששים לבהמה שמא היא טריפה הוא משום שהולכים אחר הרוב, ואם חוששים למיעוט הרי צריך לבדוק כל בהמה שאינה טריפה, ואם כן קשה לדעתו איך מקריבים קרבנות בבית המקדש, והרי הקרבת בהמה שצריך לבדקה מן הטריפות יש בה משום 'הקריבהו נא לפחתך' וכמו שביאר רש"י בסוגייתנו.

ו**כתב המהרש"ם**, שעל כרחק צריך לומר שכיון שלדעת רבי מאיר כל הקרבנות טעונות בדיקה מן הטריפות, אין חשש זלזול ו'הקריבהו נא לפחתך' במה שמביאים לבית המקדש בהמה שצריך לבדקה מן הטריפות, שהרי צורך יש בהקרבת הקרבנות, ואי אפשר להביאם באופן שיהיו פטורים מבדיקת טריפות, ולכן אין חשש זלזול בדבר. ומבואר כיסוד האמור, שחשש זלזול בקודש הוא רק במקום שאפשר לקיים את הצורך באופן שאין בו זלזול, אבל אם אי אפשר לקיימו בלי זלזול, אין חוששים לזלזול.

מכירת ספר תורה בהכרזה

כתב **בחכם צבי** (שו"ת סי' קכג), שבקהילת אמשטרדם היו נוהגים להכריז בבית הכנסת כשיש ספר תורה למכור, וכל אחד היה מעלה בדמים, כדרך שמכריזים ומעלים בדמים במכירת המקומות שבבית הכנסת שמוכרים אותם בבית הכנסת בהכרזה. ומחה בשמשים שלא יעשו כן, כיון שאפילו במכירתו של עבד נפסק להלכה (רמב"ם עבדים פ"א ה"ה), שאחד המוכר את עצמו או שמכרוהו בית דין אינו נמכר בפרהסיא על אבן המקח ולא בסימטא כדרך שהעבדים נמכרים, שנאמר (ויקרא כה מב) 'לא ימכרו ממכרת עבד', שאינו נמכר אלא בצנעה ודרך כבוד. [החכם צבי הביא מנמכר בגניבתו, והעירו האחרונים שעדיף להביא ממוכר עצמו שאף דינו כן הוא]. ולא יהיה כבוד ספר תורה פחות מכבוד העבד הנמכר, ואם בעבד הקפידה התורה שלא למכרו אלא בצנעה, כל שכן שיש להקפיד בספר תורה שלא למכרו אלא בצנעה, והרבה חששו חכמים על בזיון כתבי קודש ומצווים אנו לכבד ספרי תורה, וכל שכן שלא נעשה לספר תורה דבר שאנו נמנעין מלעשותו לעבד הנמכר.

ורוב האחרונים חלקו על החכם צבי, ופסקו שמוותר למכור ספר תורה בפרהסיא, וכן **בברכי יוסף** (יו"ד סי' ער סק"ב) הביא דברי החכם צבי, וכתב על דבריו, אבל מורינו הרב **זרע אברהם** (יו"ד סי' ו) והרב **שבות יעקב** (שו"ת ח"ב סי' צא) והרב **פנים מאירות** (שו"ת ח"ג סי' מג) חלקו על דברי החכם צבי הללו, והעלו להתיר בזה למכור את הס"ת בהכרזה, ובספר בית לחם יהודה נטה לסברת החכם צבי מטעם אחר ואינו מחוור, עכ"ד.

ובשו"ת הרב"ז (או"ח סי' א) הביא ראייה מסוגייתנו לעצם סברת החכם צבי, שמבואר בגמרא שבכור בהמה טהורה אסור לזלזל בו, ואפילו כשנפל בו מום ומוותר למכרו אין מוכרים אותו באטליז ואין שוקלים אותו בליטרא, לפי שההנאה מדמיו היא לכהן ולא להקדש, שהרי הכהן מותר למכרו לכל מי שירצה ונוטל את דמיו לעצמו, ונמצא שמה שהבכור ימכר ביוקר יותר תהיה ההנאה רק לכהן, ולכן אין מזלזלים בו להימכר באטליז ולהישקל בליטרא. וחלוק הוא מכל פסולי המוקדשין, שבהם הנאת המכירה ביוקר היא להקדש, ולכן התירו למכרם באטליז ולשקלם בליטרא כדי להרבות במחירם. ודנו בגמרא במי שהקדיש את בכור בהמתו לבדק הבית, שעכשיו ילכו דמי המכירה לבדק הבית, אם מותר לזלזל בו ולמכרו באטליז וכו' כדי להרבות בהנאת בדק הבית, או שמא אין לזלזל בו לשם כך. ומבאר הגמרא, שאם הזלזול הוא בגוף אחד והריוח הוא בגוף אחר, לכל הדעות אין מזלזלים בו כדי להביא לידי ריוח הקדש.

והרי במכירת ספר תורה על ידי הגרלה באים לידי זלזול בספר תורה כדי להרויח את בית הכנסת או שאר תשמישי קדושה שיעשו בדמי הספר תורה, והרי הריוח הוא לרשות אחרת, ולכן אין לזלזל בספר תורה לשם כך, והוסיף שזה מלבד האיסור למכור ס"ת בשביל תיקון ביהמ"ד שהוא קדושה קלה כנגד קדושת ספר תורה.

וביהודה יעלה (שו"ת או"ח סי' לג, יו"ד סי' שב) הביא גם כן ראייה זו, והוסיף שאם בבכור אסרו כ"ש בקדושת ס"ת שאין הנאתו להקדש, שהרי אין מוכרים ס"ת אלא לשלשה דברים בלבד, לפדיון שבויים, ללמוד תורה, ולישא אשה, (רמב"ם ספר תורה פ"ה ה"ב, תוס' בבא בתרא ח: ד"ה פדיון) [דין זה הביא גם הרב"ז].

מכירת פרי שני של שביעית באומד או במשקל

במשנה (שביעית פ"ח מ"ג) שנינו, שאין מוכרים פירות שביעית לא במידה ולא במשקל ולא במנין. בטעם הדבר כתב הגר"א בפירושו, שהוא משום איסור זלזול בשביעית. והנה הדין הוא שהמחליף פירות שביעית בפירות אחרים או בדמים אחרים, הפירות הראשונים נשארים בקדושתם וגם הפירות השניים קדושים, ואם מחליפים את השניים בשלישיים הקדושה פוקעת מהשניים ועוברת לשלישיים, וכך לעולם הראשון והאחרון קדושים וכל הפירות שבאמצע מתחללים. וכתב **בשיח השדה** (פרג, ח"א סי' יד), שנראה שהאיסור למכור פירות שביעית במידה במשקל ובמנין הוא רק בפירות הראשונים, שבהם אין תועלת במכירה בדקדוק, כיון שבלאו הכי אין קדושת שביעית פוקעת מן המעות, וכיון שאין תועלת מהמכירה בדקדוק אסור לזלזל בפירות ולמכרם במידה במשקל ובמנין. אבל בפירות השניים שקדושתם פוקעת על ידי מכירה, הרי יש תועלת מהמכירה בדקדוק, כיון שאם אינו מוכר בדקדוק אפשר שנתן דמים פחות מערך הפירות, ופקעה קדושת פירות שביעית תמורת מה שנכנסו לקדושה מעות בערך נמוך יותר, ולכן עדיף למכור את הפירות השניים במידה במשקל ובמנין, כדי שלא יבוא הפסד לדמי שביעית, והוא כמו שמוכרים פסולי המוקדשין באטליז כדי שלא יבוא הפסד להקדש, ומה שאמרו במשנה שאין מוכרים פירות שביעית לא במידה ולא במשקל ולא במנין הוא רק בפרי ראשון של שביעית ולא בחליפיו וחליפי חליפיו.

אך הסתפק בשיח השדה בדינם של פירות שביעית שהחליפין בפירות אחרות של שביעית, שמבואר בירושלמי (שביעית פ"ז ה"א) שחלה בפירות אלו קדושת פירות שניים נוסף על קדושת פירות שביעית העצמית שיש בהם, ויש בהם גם דין פרי ראשון וגם דין פרי שני [עיי"ש בדינים העולים מזה]. ועל פי זה יש להסתפק בפירות אלו, אם יש למכרם במידה במשקל ובמנין כדי שלא להפסיד את השביעית וכדין פירות שניים, או שמא אסור למכרם כן כדין פירות ראשונים של שביעית, שאסור לזלזל בהם.

וכתב שיש ללמוד דין זה מסוגייתנו, שמבואר בגמרא שבכור בהמה טהורה אסור לזלזל בו, למכרו באטליז ולשקלו בליטרא כשמוכרים אותו מחמת שנפל בו מום, ודנו בגמרא במי שהקדיש את בכור בהמתו לבדק הבית, שעכשיו יהיו דמי המכירה לבדק הבית, אם מותר לזלזל בו ולמכרו באטליז ולשקול אותו בליטרא כדי להרבות בהנאת בדק הבית, או שמא אין לזלזל בו לשם כך. והרי זה כספק זה ממש, אם מותר לזלזל בדבר שיש בו שתי קדושות, והזלזול הוא בקדושה אחת והתועלת מהזלזול היא בקדושה האחרת. אך כתב שיש לדחות הראייה מסוגייתנו, שאפשר שדווקא לענין בכור שהקדישו לבדק הבית ששתי קדושות נפרדות הן, אין מתירים לזלזל באחת מהן בשביל ריוח הקדושה האחרת. אבל בנידון פירות שביעית ששתי הקדושות הן קדושה אחת, קדושת שביעית, אפשר שמוותר לזלזל בקדושת פרי ראשון לשם ריוח פרי שני.

ולהלכה למעשה הביא ראייה ממסקנת סוגייתנו לאסור למכור פירות אלו במידה במשקל ובמנין. שמסקנת הגמרא בסוגייתנו היא, שכיון שאצל הכהן המקדיש את הבכור לא הותרו המכירה באטליז והמשקל בליטרא, ממילא אין הוא יכול להקנות לבדק הבית עודף דמי צמצום משקל הליטרא שתבוא ע"י היתר המשקולת, כיון שאינו יכול להקדיש מה שאין לו, ולא שייך להתיר את קדושת הבכור לשקלו בליטרא מחמת שהקדישו לבדק הבית, כיון שעל עודף דמי הצמצום המגיע על ידי היתר המשקל לא חלה כלל קדושת בדק הבית.

נתינת מתנות כהונה לכהנים כשהנותן עומד והכהן יושב, להחזיר מעות פדיון הבן לאב

בגמרא מבואר שכל הקדשים הכהנים רשאים לשנות באכילתן לאכלן צלויין שלוקין ומבושלין ולתת לתוכן תבלי חולין ותבלי תרומה, והטעם הוא משום שנאמר בקדשים (במדבר יח ח) 'נתתים למשחה', ופירוש 'למשחה' הוא לגדולה, ומכאן למדו חכמים שהכהנים אוכלים את הקדשים בדרך גדולה כשם שהמלכים אוכלים.

במהר"י ברונא (שו"ת סי' קכב) כתב בשם תוספות שדין 'למשחה' אינו רק בדרך אכילת הקדשים שצריך לאכלם בדרך גדולה כדרך שהמלכים אוכלים אותם, אלא דין הוא בכל מתנות כהונה שעניינם הוא שעל ידם יתגדל ויתחשב הכהן ויהיה לו למשחה ולגדולה (ראה שלמי יוסף חולין עמ' תסט), ולכן כתב שאבי הבן יעמוד לפני הכהן בזמן שמקיים מצות פדיון הבן, והכהן ישב בדרך חשיבות לקבל מתנת כהונה, שנאמר 'למשחה בהם'. וכן הביא בים של שלמה בשם דרשות מהר"ל שאבי הבן עומד לפני הכהן, וכתב שיפה כתב, שיעמוד לפניו דרך כבוד, והביא דברי מהר"י ברונא הנזכרים.

והנה כתב **בים של שלמה** (סי' ז), שמעיקר הדין הפודה את בנו במתנה על מנת להחזיר, דהיינו שנותן חמש סלעים לכהן על מנת שיחזירם לו אחר כך, בנו פדוי, אלא שלכתחילה לא יעשו כן, משום שהוא ככהן המסייע בבית הגרנות כדי שכולם יתנו לו את מתנות הכהונה שלהם ולא יתנום לכהנים אחרים, ואין הדבר ראוי. וכתב שלפי זה אפילו אם לא התנה עם הכהן שנותן לו את הסלעים על מנת להחזיר, מכל מקום אם הכהן מחזירם לו הרי הוא ככהן המסייע בבית הגרנות. וכן כתב **הטור** (יו"ד סי' שה) בפירוש וזה לשונו, ואם ירצה הכהן להחזירם לו אחר שקיבל רשאי, ומיהו לא יאה רגיל להחזירם לכל, שלא להפסיד לשאר הכהנים, שמתוך כך יתנו הכל פדיון בכוריהם לו, ולא לכהנים אחרים, אבל מעיקר הדין יכול להחזירם. וכתב הי"ש ששעשוי נהגו הכהנים פרישות בעצמם, ומחזירים החמש סלעים, כיון שאין שייך לומר שהוא ככהן המסייע בבית הגרנות כדי שיתנו רק לו את המתנות, שהרי כך עושים כל הכהנים. אבל מכל מקום נראה הדבר כביזוי מצוה לאבי הבן ולכהן, כי ראיתי בעיני שמקפידים הבעלים אם הכהן אינו מחזירו, ולכל הפחות מחזירו הכהן לצורך הסעודה שעושים לפדיון הבן, וכתב שמצא בתשובה מהר"י ז"ל וזה לשונו, יש מרבותינו כתבו, אלו היה ברצוני, לא היה לעשות סעודה אלא לאדם שיש לו סיפק בידו, ויכול לעשות שניהם בריוות, לעשות סעודה ומעות הפדיון בשלמות, ועכשיו הכל עושים סעודה וסבורים שהסעודה עיקר המצוה, ומתוך כך כבד עליהם לתת כל הפדיון משלהם, ומתנה עם הכהן לקבל דבר מועט, ואינם יוצאים ידי חובה.

וכתב בשאלת **חמדת צבי** (ח"ב סי' ג אות יב), שלפי דברי מהר"י ברונא הנזכרים, יש להוסיף שמכלל דין 'למשחה' הוא לתת את המתנות בדרך כבוד, ולכן אם נותנים אותם כדי שיחזירם הכהן שאין זה דרך כבוד, מבטלים בזה דין 'למשחה'. והביא שהרה"צ רצ"ה מרימנוב לא היה נותן בחזרה כסף פדיון הבן, והיה עושה מכסף זה מלבושים, ואמר שאין מעות אחרים כשרים אצלו כממון זה שזיכתה התורה לכהן.

אכילת בשר ישן בערב תשעה באב

והנה להלכה נפסק **בשו"ע** (יו"ד סי' צג ס"א, סי' קג ס"ה, סי' קכב ס"ב) כדעת ר"י החולק על רבינו תם, וסובר שהטעם הבלוע נפגם רק אחרי מעת לעת ולא מיד אחרי לינת לילה. ומכל מקום במקום שמצטרף עוד ספק להקל, מצרף הרמ"א (שם סי' קג ס"ז, ביאור הגר"א ס"ק כד) להקל למעשה. **וברב פעלים** (שו"ת ח"א יו"ד סי' יד) נשאל בדבר שתי כפות של בשר, אחת בת יומה ואחת שאינה בת יומה, שהיו דומות זו לזו, ולקחו אחת מהן והגיסו בה חלב רותח על האש, ואין ששים בחלב כנגד הכף, ואין יודעים אם לקחו את הכף שהיא בת יומה או שלקחו את שאינה בת יומה. וכתב שכאן הוא ספק ספיקא, ספק אחד אם לקחו כף שאינה בת יומה, ואף אם תימצי לומר שלקחו כף שהיא בת יומה שמא ההלכה כר"ת, שלינת לילה אחת בלבד פוגמת, וכאן כבר עבר הלילה. והביא **שבחכמת אדם** (כלל נה אות ה) צירף בזה ספק ספיקא להקל במקום הפסד מרובה, והביא כן בשם **המנחת יעקב** (כלל נט סק"ט). אך למעשה לא הקיל בזה ברב פעלים, כיון שכתב שמנהג עירו הוא שאין מחשיבים את סברת ר"ת כספק לצרפה לספק ספיקא, ואין לעשות שיטתו סניף למקום שיש הפסד מרובה, משום שברור לנו שסברת השו"ע להצריך כ"ד שעות, אפילו בהפסד מרובה. ורק אם יש סניף אחר להתיר כתב שנסמוך על ס"ס זה, וסיים שאפשר שאם יש שעת הדחק שהוא ערב שבת, והשואל עני, יש לסמוך לעשות זה לסניף, ולהתיר בס"ס זה.

והנה בסנהדרין (ע). אמרו, שמה שאסור מדין המשנה לאכול בשר בערב תשעה באב, לא נאמר אלא בבשר חי, אבל בשר מליח מותר לאכול, ושיעור בשר חי הוא כל זמן שהוא כשלמים, דהיינו עד שיעברו עליו שני ימים ולילה אחד, אבל אחר שעברו עליו שני ימים ולילה אחד אינו מביא לידי שמחה, ולכן נפסל לאכילת שלמים שהיא אכילת שמחה, וגם בערב תשעה באב אין איסור לאכלו כיון שאינו מביא לידי שמחה. אבל לענין בן סורר ומורה שפטור אם אכל בשר מליח, שיעור מליח הוא כל שהוא מושך את האדם לאכול ממנו עוד, ואף בפחות משיעור זה כבר אינו מושך את האדם. ופירש רש"י (ד"ה ובכל שהוא), שמשעבר על הבשר לילה אחד הרי הוא מפיג טעמו ואינו חשוב.

וכתב **בחתם סופר** (שו"ת או"ח סי' קנה), שרש"י למד כן מדין עיבור צורה של בשר אחר לילה אחד, שהטעם הוא משום שכשעובר על הבשר לילה אחד שוב אינו חשוב, וזהו הטעם שפסלה התורה בשר כל הקדשים [חוץ משלמים] בלינה, והביא כן מדברי רש"י בשאר מקומות. אבל מדברי התוס' והרמב"ם הוכיח החתם סופר, שמה שבשר קדשים נפסל בלינה אינו משום שהוא מפיג את טעמו, ומה שאין אוכלים שלמים אחר שעברו עליהם שני ימים ולילה אחד אינו משום ששוב אינם מביאים לידי שמחה, אלא גזירת הכתוב הוא בקרבנות שלא לאכלם אחר זמן זה. ועל פי זה צידד לענין אכילת בשר בערב תשעה באב, שגם ביום השלישי לשחיטת הבהמה עדיין הוא משמח ואסור לאכלו מדין המשנה, עיי"ש.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

איסור שנפל לתערובת ואסרו, ונפל עוד איסור והותר הכל

וכתב הרא"ש (שו"ת, כלל כ ס"ב), שמכל מקום יש דינים העולים מתוך מחלוקת זו, הנוגעים למעשה גם בזמן הזה שאין מענישים במלקות. והם באופן שהיו נ"ט כזיתים של היתר, ונפלו לתוכם בבת אחת כזית של חלב וכזית של דם. לדעת ריש לקיש שסובר שאיסורים מבטלים זה את זה, מצטרף הכזית של החלב עם נ"ט הזיתים של ההיתר לבטל את הדם, ושוב מצטרף הכזית של הדם עם נ"ט הזיתים של ההיתר לבטל את החלב, וכל התערובת מותרת. ולדעת רבי אלעזר שסובר שאין איסורים מבטלים זה את זה, אין הדם מבטל את החלב ואין החלב מבטל את הדם, וכיון שבהיתר אין שישים כנגד האיסור, כל התערובת אסורה.

ועוד אופן יש הנוגע לענין איסור למעשה, והוא שהיו כ"ט זיתים של היתר שנפל לתוכם כזית של חלב, והיו עוד ל' זיתים של היתר שנפל לתוכם כזית של דם, ואחר כך נתערב הכל יחד, ואף באופן זה יצטרף איסור אחד עם ההיתר לדעת ריש לקיש ויבטל את האיסור השני וכן להיפך ויהיה הכל מותר, ולדעת רבי אלעזר שאין איסורים מבטלים זה את זה יהיה הכל אסור. ופסקו הרא"ש (שם) והטור (יו"ד שם) והשולחן ערוך (שם ס"ט) להלכה שאיסורים מבטלים זה את זה, ובשני אופנים אלו מותר לאכול את כל התערובת.

והנה הרמב"ם (פסולי המוקדשין פי"ה ה"כ) פסק להלכה שהפיגול והנותר והטמא שבללן זה בזה ואכלן חייב, אף על פי שריבה מין על חבירו אינו מבטלו שאין האיסורין מבטלין זה את זה. ובחנות דעת (יו"ד ס"י צח ביאורים סק"ח) צידד שהוא משום שסובר להלכה שאין איסורים מבטלים זה את זה. וכן כתב בדגול מרבבה (על השו"ע שם), שדין זה שכתבו הטור והשולחן ערוך בלי חולק וכל האחרונים שתקו להם, אינו מוסכם, ולדעת הרמב"ם שפוסק שאין איסורים מבטלים זה את זה, גם בנידונים אלו של חלב ודם שנפלו לנ"ט זיתים של היתר תהיה כל התערובת אסורה. וכיון שהראב"ד לא השיג על הרמב"ם הרי הוא מסכים לו, וצריך לחשוש לדעתם. ורק אם לא יפלו שני האיסורים יחד אלא בזה אחר זה, וגם יהיה בהיתר שישים כנגד האיסור הראשון, אז האיסור הראשון שנפל בטל להיתר ונעשה כמותו, ואז הוא מצטרף עם ההיתר לבטל את האיסור השני.

אך בעבודת הגרשוני (שו"ת, ס"ל) כתב, שממה שהטור לא הביא שהרמב"ם חולק על פסק זה, נראה שהוא סובר שבאופן זה מודה הרמב"ם. והוא משום שלא אמר ריש לקיש בסוגייתנו שאיסורים אינם מבטלים זה את זה, אלא כגון שיש עדיין באיסור כדי ליתן טעם בתערובת. אבל כשנתערב דרך משל כזית אחד של דם בששים זיתים של חלב, ונתבטל טעם הדם, והתרו בו משום דם, ודאי אינו לוקה, שהרי לא טעם טעם דם. וכן משמע מהראיה שהביא רבי אלעזר בסוגייתנו ממה שהלל היה כורך פסח מצה ומרור ואוכלם כאחד, ומוכח שאין המצוות מבטלות זו את זו, ומכאן למד שהוא הדין לאיסורים שאינם מבטלים זה את זה. והרי בנידונו של הלל בודאי אין המרור מבטל טעם המצה לגמרי, שהרי אין שישים של מרור כנגד המצה, אלא שהמרור מכחיש קצת את כח טעם המצה. אבל אם היה מרור מרובה כל כך עד שהיה מבטל את טעם המצה ולא היה מרגיש בטעם מצה כלל, פשוט שבזה לא היה הלל אומר שאין המצוות מבטלות זו את זו, וכמו כן מודה בזה רבי אלעזר שאיסורים מבטלים זה את זה. ולכן בנידונים שברא"ש והטור והשולחן ערוך מודה הרמב"ם שאיסורים מבטלים זה את זה, כיון שטעמו של כל אחד מהאיסורים נתבטל בפועל בשישים שכנגדו, וכשבפועל נתבטל הטעם אין הבדל בין תערובת איסור באיסור לתערובת היתר בהיתר.

כל דפריש מרובא פריש

כתיב (בראשית ב ז) 'וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה' וגו'. אמרו חז"ל בזה (בראשית רבה יד ג-ה) וייצר שני יצירות יצר טוב ויצר הרע, יצירה בעולם הזה ויצירה לעולם הבא יצירה מן התחתונים ויצירה מן העליונים, יצירה מן התחתונים אוכל ושותה כבהמה פרה ורבה כבהמה וכו', יצירה מן העליונים עומד כמלאכי השרת מדבר כמלאכי השרת וכו' עד כאן. ונראה דהכתוב רומז בזה לחמשה חלקי הנשמה שניתן באדם, שכנגדם אמר דוד חמשה פעמים ברכי נפשי הנקראים בפי חכמי אמת נפש רוח נשמה חיה יחידה, וכן הוא במדרש חז"ל בפרשה זו (שם ט') חמשה שמות נקראו לה וכוונתם על חמשה חלקים הללו, וכנגדם ברא ה' נפשות הטמאות הבאים מצד הרע והם גם כן ה' טומאות זו למעלה מזו שלישי שני ראשון אב הטומאה אבי אבות הטומאה, וזה לעומת זה ברא אלקים שכפי אשר יוציא אדם את עצמו מנפשות הבאים מקליפות הטמאות, כן יכנס לגדר הקדושה לפני ולפנים לעבוד עבודת בורא באמת ובתמים. כי כל דפריש מרובא פריש, היינו מרשות הרבים שהוא חלק החיצונים והקליפות, כמו שאיתא בכתבי האר"י ז"ל ובא לרשות היחיד יחידו של עולם להתאחד בבוראו, הנה כאשר מופרש מחלק אחד מהרע כן יכנס לגדר חלק אחד מהטוב, ובפרישות נפשו מחלק הטמאה שבטמאות יזכה ליכנס בחלקי הקדושה הראשונה בראשונות לא יותר להיותו דבוק עוד בד' חלקי הטומאות, וכאשר יפרוש עוד מטומאתו, יכנס עוד לקדושת בוראו עד אשר תטהר נפשו מכל וכל, יקנה לו כל חלקי נשמתו מצד הקדושה בשלימות גמור, כאשר נבאר.

(באר מים חיים, פרשת בראשית)

כל קבוע כמחצה על מחצה דמי

איתא בספר 'ישמח משה' הנה דעת האומות דישראל בטלין ברוב לגבייהו, אבל כל קבוע כמחצה על מחצה דמי, וזה דוקא אם ישראל יושבים במקומן, אבל אחר שגלו דניידי אם כן שוב יש חשש ביטול ברוב, אבל באמת זה אינו דבישראל לא שייך ביטול ברוב, דמצינו שאחד מישראל שקול נגד כמה וכמה, משה שקול נגד כל ישראל, כמו כן פחות שבישראל שקול כנגד כל האומות, וראיה מפרקי דרבי אלעזר (פרק לט) כשבאו לגבול מצרים היו שבעים חסר אחד ונכנס הקב"ה להשלים, וזה פירוש הפסוק 'והוא באחד ומי ישיבנו' (איוב כג יג), אם הקב"ה נכנס במקום אחד ועי"ז אנו רואים חשיבות ישראל, אם כן ומי ישיבנו מי יוכל להשיב עליו לילך אחר רוב, הלא אחד מישראל נחשב ככל האומות, וזה 'לך לך מארצך' (בראשית יב א), וקשה הלא כיון דנייד אם כן שוב יטענו דבטל ברוב נגד האומות העולם, ועל זה אמר 'ואעשך לגוי גדול' שאתה שקול כנגד כולם.

(קדושת יום טוב, לך לך)

שבוע אחרון למבצע

מצטרפים למשפחת מנויי מתיבתא ומקבלים

גם שובר זיכוי למימוש במוקד עוז והדר
וגם סט חומשים מפוארים עם תמונות
התלת מימד בפורמט בינוני

המבצע לרוכשים מנוי על כרכי מתיבתא, הרוכש מנוי על חוברת מתיבתא
יקבל סט חומשים מפוארים פורמט בינוני במתנה.

מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה